

DET OMÄTBARA

UTAN OMSORG STANNAR ALLT

Läroplanskoppling
finns på sista sidan

Lärarhandledning

DET OMÄTBARA – utan omsorg stannar allt

Filminformation

Längd: 92 min
(även 59 min)

Ålder: 15 år

Ämne: Samhällskunskap,
Omvårdnad, Värdegrund

Språk: Svenskt tal med valbar
svensk text

Produktionsland:
Sverige, 2024

Svensk distribution:
Swedish Film, 2025

Filmnr: ART001573

Nyckelord

Samhällsbygge, offentlig sektor, omsorg, välfärd, nyliberalism, new public management, arbetsvillkor, arbetsrätt, barnomsorg, hemtjänst, demensboende, människovärde, effektivisering, att påverka, fackförbund, fackligt arbete

*I Det omätbara – utan omsorg stannar allt riktar filmaren Nils Petter Löfstedt kameran mot den stora yrkesgrupp som arbetar med att ta hand om andra. Han låter människor inom förskola, hemsjukvård och äldreomsorg få komma till tals och resultatet blir en ömsint skildring av vårdandets profession och om människovärde bortom det mätbaras horisont. Men filmen sätter också ljuset på arbetsvillkor och den omöjliga ekvationen där barns, sjukas och äldres rättmätiga behov ställs mot ekonomisk resultat effektivitet, i ett Sverige alltmör präglad av New Public Management. **Handledningen avser 92-minutersfilmen**, så vissa övningar kan syfta enbart till den längre filmen.*

Sveriges i särklass vanligaste yrke är undersköterska inom hemtjänsten, hemsjukvården eller äldreboende, tätt följt av grundskolelärare, barnskötare och annan omsorgspersonal. Utan dessa yrkesgrupper inom den offentliga omsorgen stannar Sverige. Trots det finns det få filmer som skildrar dessa människors viktiga arbete, och deras röster hörs sällan i det offentliga samtalet.

Referat

Filmaren Nils Petter Löfstedts föräldrar har under sina yrkesverksamma år arbetat inom omsorgsyren, hans pappa med dagverksamhet för psykiatripatienter och hans mamma som barnskötare. Självt gjorde Nils Petter, som så många andra ungdomar, sin första bekantskap med arbetslivet inom omsorgen. Därför kändes det både självklart och viktigt för honom att göra en dokumentärfilm om alla de som arbetar med att vårda andra. Projektet tog fem år

att genomföra och försvårades av pandemin. Nils Petter beskriver sitt arbete med filmen som att få komma hem, eftersom han började filma på den arbetsplats han jobbat på som ung. Men allt eftersom filmmandet fortskred blev projektet större och större, han filmade på förskolor, i hemtjänsten och i äldreomsorgen, på fler och fler arbetsplatser och intervjuade ett stort antal människor. De vittnade alla om glädjen de kände för sitt arbete; alla vardagsnära möten mellan människor, men också om slitet, stressen och känslan av att inte räkna till i ett Sverige som tror sig kunna effektivisera bort just det mellanmänniska mötet. För hur lyckas man få 15 treåringar att somna på vilan, samtidigt som man ska förbereda ett lärandepass i matematik, i enlighet med förskolans läroplan, när personalen skurits ner med 20 procent på 10 år? Och hur hinner man få till ett mänskligt möte i hemtjänsten när tiden för ett besök är nedbantat till 7 minuter?

Till sin hjälp att just sätta ord på den "effektivitetsvåg" som dragit över Sverige de senaste decennierna har Nils Petter Lofstedts tagit hjälp av Jonna Bornemark, doktor i filosofi, som medverkar i filmen. Jonna Bornemark har bland annat skrivit *Det omätbaras renässans: En uppgörelse med pedanternas herravälde*, där hon gör upp med vår tids övertro på siffror, statistik och den alltmer dominerande uppfattningen att all kunskap och allt mänskligt handlande går att kvantifiera.

Före filmvisning

Övningen människovärde – till vilket pris:

Uppgift 1 människovärde

För varje demokratiskt samhälle är tanken på ett speciellt människovärde fundamentalt. Mänskliga rättigheter finns inskrivna i FN:s och EU:s deklarationer och i vår regeringsform, och ingår skolans s.k. värdegrundsarbete. För oss är det självklart att vi hjälps åt att inom samhällets ramar ta hand om och vårda våra barn, sjuka och äldre. Trots det har vår dyrken inte särskilt hög status och nedskärningar görs ständigt inom den offentliga sektorn. Men går det egentligen att sätta ett pris på en människa? Och vad lägger vi in i begreppet människovärde?

Dela in er i grupper om 4–5 och diskutera följande frågor. Redovisa sedan era tankar i helklass:

- Betyder människovärde och mänskliga rättigheter olika saker? Förklara hur ni tänker
- Har mänskligt liv ett egenvärde?
- Är alla människor lika mycket värda?
- Vad bestämmer en människas värde?
- Vad avgör en människas värde?
- Kan man räkna på hur mycket en människa är värd?
- Hur skulle ni förklara begreppet medmänsklighet?
- Hur mycket är vi beredda att satsa av samhällets resurser för en enskild människa?
- Vilka olika sätt finns det för att säkerställa allas lika värde? Till exempel politiskt? Ekonomiskt? Socialt? Genom privata företag? Vägörenhet?

Uppgift 2 Faktarutor:

Gå kort igenom begreppen i de tre faktarutorna nedan. Be sedan eleverna läsa faktarutorna enskilt och sedan förklara varsitt begrepp för en kamrat. Avsluta med en gemensam frågestund. Vet någon till exempel hur välfärden var organiserad i Sverige före 1990-talet? Kan man säga att begreppet New Public Management hänger samman med nyliberalism?

FAKTARUTA 1

Nyliberalism är en politisk och ekonomisk lära som utgår från liberalismen.

Enligt nyliberalismen ska staten påverka företagen och ekonomin så lite som möjligt. Skatterna ska vara låga och samhället ska inte lägga så mycket pengar på exempelvis sjukvård och skolor. Sådant ska människor betala själva. Genom Ronald Reagan, som var president i USA, och Margaret Thatcher, som var premiärminister i Storbritannien, hade nyliberalismen stor betydelse inom politiken på 1980-talet.

Källa: *Nationalencyklopedin*, nyliberalism. (hämtad 2025-08-09), NE

Källa: [Wikipedia https://sv.wikipedia.org/wiki/Fackf%C3%B6rening_250809](https://sv.wikipedia.org/wiki/Fackf%C3%B6rening_250809)

FAKTARUTA 2

New Public Management (NPM):

Grundläggande teser

Uttrycket NPM rymmer många olika reformer, både administrativa och ideologiska. De administrativa reformerna fokuserar på organiseringen av offentlig sektor och har inneburit ökad utvärdering, dokumentation och mätande av prestation och effektivitet. De ideologiska reformerna har lett till att även offentlig verksamhet utsätts för konkurrens, verkar på en marknad och ska anpassa sig efter kunder.[2]

Företagisering innebär att de offentliga organisationerna görs mer företagslika, med tydlig ledning, interndebitering och att stora enheter delas upp i resultatenheter. Marknadisering innebär att offentlig verksamhet konkurreras ut, och att det ges utrymme även åt privata utförare och privatisering.[3]

Källa: <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/new-public-management?fromSearch=true> NE, 25-09-10

FAKTARUTA 3

En fackförening är en arbetstagarorganisation som samlar arbetstagare från samma yrkeskår (yrkesförbundsprincipen) eller från samma arbetsplats (industriförbundsprincipen). Fackföreningen företräder arbetstagarnas intressen gentemot arbetsgivare. Fackföreningen kan förhandla om frågor som lön, arbetsregler, klagomål, villkor för anställning och uppsägning, tjänstepension, omställning, arbetstider och arbetsmiljö. När medlemmarna agerar tillsammans och minskar konkurrensen mellan varandra, får fackföreningen ökad förhandlingsstyrka mot arbetsgivaren.[1]

Frågor efter filmvisning

1. Beskriv kortfattat vad du tyckte var det viktigaste som filmen belyste?
2. Varför tror du att Nils Petter Lofstedt valde att göra filmen, vad tror du han vill berätta med sin dokumentär?
3. Hur framställs människorna som arbetar i omsorgen? Kan du se några gemensamma drag oss dem?
4. På vilket sätt har du själv kommit i kontakt med den offentliga omsorgen?
5. Vilken relation tyckte du att vårdpersonalen hade med sina vårdtagare?
6. Några som intervjuades arbetade inte längre inom vården, eller så hade de gått ner till deltid. Varför hade de valt det? Vilken var den främsta orsaken till att de slutade sitt arbete inom omsorgen?
7. Hur beskrivs arbetsvillkoren för de som arbetar med vårdyrken?
8. Vad tror du förskolepersonalen ville uppnå med det s.k. Förskoleuppropet?
9. Har du lärt dig något nytt av att se filmen? Ge exempel!

RESONERANDE FRÅGESTÄLLNINGAR

Nils Petters pappa beskriver varför han valt att arbeta med att hjälpa människor som har det svårt. Han beskriver också sin inställning till arbete med: "Att få jobba är en fin form av frihet"

- Vad tror du han menar med det?

Han beskriver också det stora ansvar som vila på ens axlar när man arbetar med människor, ändå får han när han slutar en liten pension, trots sitt långa arbetsliv.

- Varför tror du att vi i vårt moderna samhälle värderar arbetet inom vård och omsorg så lågt, rent ekonomiskt?

I filmen får vi även möta män som arbetar inom omsorgen. I praktiken är omsorgsyrken kvinnodominerade yrken.

- Varför tror du att det är flest kvinnor som arbetar inom vård och omsorg i Sverige?

Filmens titel *Det omätbara – utan omsorg stannar allt* syftar till allt det människor gör i vård och omsorg som inte går att mäta kvantitativt. Det omätbara står i kontrast mot s.k. New Public Management (NPM) som

syftar till den organisationsmetod som sedan 1980-talet även använts på offentlig verksamhet. NPM är ett försök att genom upphandling av tjänster och mål- och resultatstyrning effektivisera vård- och omsorgssektorn.

Kritikerna menar att NPM leder till en orimlig arbetsmiljö genom utökad administration där personal i stället för att vara ute i verksamheten måste fylla i rapporter och utvärderingar och att de dessutom blir utsatta för återkommande externa kontroller. De menar att sjukskrivningarna ökar inom vårdyrken och att fler väljer andra yrken.

Förespråkarna för NPM menar däremot att effektiviseringen ger kommuner och regioner bättre ekonomi och att prestationsmätning leder till kvantifierbara mått, utan vilka man menar att det är svårt att driva en verksamhet framåt.

- Vad tänker du om NPM? Går det att mäta all typ av verksamhet? Finns det saker som kan vara viktigt att mäta inom vård- och omsorgsyrken? Ge exempel på konkreta saker som du tycker skulle vara viktiga att mäta för att barnomsorg, hemtjänst och äldreomsorg skulle bli bättre!
- Jonna Bornemark påstår i filmen att allt som är viktigt på riktigt inte låter sig mätas, vad tror du hon menar med det?

Arbete efter filmen

Övning 1 – tidsomfång 3–5 lektioner

Förändra – olika sätt att göra sin röst hörd!

I filmen får vi möta den f.d. förskoleläraren Anki Jansson som bestämmer sig för att agera för en bättre arbetsmiljö i Förskolan. Hon startade det s.k. Förskoleupproret som driver opinionsbildning mot politiker på både lokal- och riksnivå. Förutom att rösta i allmänna val och/eller gå med i ett politiskt parti, finns det flera olika sätt att påverka till förändring i en fråga som man tycker är viktig. Man kan:

- Gå med i ett fackförbund och konkret föreslå minst en åtgärd för bättre villkor (när man arbetar) elevkår (när man går i skolan) eller studentkår (när man studerar vid universitet eller högskola)
- Skriva en insändare
- Skriva en debattartikel
- Skriva direkt till en politiker
- Sätta upp affischer och/eller dela ut flygblad
- Blogga
- Starta en grupp på sociala medier
- Samla in namnunderskrifter och göra ett upprop
- Organisera en manifestation eller demonstrera
- Genomföra en bojkott
- Gå med och aktivt delta i en grupp som driver en fråga som man tycker är viktig.
- Utforma en kampanj för att hjälpa en redan existerande grupp att nå fler medlemmar i sin åldersgrupp eller i de nätverk man känner till.

Arbeta två och två kring en fråga och fokusera på något specifikt som ni vill förändra. Börja med att värdera förslagen ovan. Hur tror du att man kan nå mest framgång och påverka, enskilt som individ eller i en grupp? Välj sedan två förslag från listan ovan om hur ni kan påverka! Ett ska vara skriftligt (insändare, debattartikel eller skriva till en politiker) som ni skriver tillsammans. Ett ska beskriva någon form av aktivitet ni planerar, som ni presenterar för klassen via en PowerPoint.

Övning 2

Välj en eller flera scener från filmen som ni diskuterar i klassen. Nedan finns några förslag, men eleverna kan själva ge förslag på intressanta händelser från filmen som de vill diskutera.

- **Värdande fingertoppskänsla, grundläggande professionalismitet** (22:21), (26:00), (40:49)

Jonna Bornemark talar i filmen om olika slags kunskaper. Hon menar att kunskap inte bara är det som förmedlas och skapas på högskolor universitet, utan att det också finns en minst lika viktig kunskap som är situationsbunden. Den situationsbundna kunskapen behövs inom vårdyrken, och människor som arbetat länge inom dessa yrken har genom åren utvecklat enorma färdigheter inom just situationsbunden kunskap. Men den kräver att vi använder alla våra sinnen, inte bara intellektet.

Hur ser du på olika sorts kunskap? Vilken kunskap tycker du är extra viktig för dig? Kräver olika situationer olika typer av kunskap? Vad kan man lära sig genom att arbeta med människor tror du? Vilka typer av kunskaper får du tillgång till i skolan? Vad skulle du säga är skillnaden mellan en kunskap och en färdighet? Ge exempel på intellektuell kunskap, kroppslig kunskap och känslomässig kunskap! Vad betyder ordet fronesis? Slå upp ordet och förklara det för någon annan.

- **Våra eviga behov** (53:27)

Nina Björk . *“Det är eviga behov, från tidernas gryning till slutet, som måste upprätthållas”.*

Vilka behov tror du hon syftar på i citatet ovan? Vem tycker du själv bär ansvar för våra gemensamma behov och vem bär det tyngsta ansvaret för att våra viktigaste behov blir tillfredsställda, samhället eller individen? Skriv ned olika behov som är gemensamma för människor i en liten lista under rubrikerna: Samhället respektive Individ. Motivera varför du anser att ansvaret mest bör tas av samhället eller individen!

- **Så det betyder ingenting fint, eller hur?** (1:01:30)

Undersköterskan Zeljka Perišić säger i filmen: *“Här i Sverige säger föräldrarna till sina barn: om du inte jobbar hårt i skolan så hamnar du i hemtjänsten. Så det betyder ingenting fint, eller hur?”*

Vad tror du Zeljka menar? Vad tycker du, är det inget fint att jobba inom hemtjänsten? Varför då? Vad är ett fint arbete tycker du? Vad är ett yrke? Vilka yrken är viktiga? Varför? Vilka yrken behövs för att vi ska kunna leva bra i en stad/ett samhälle? Vilka yrken/jobbar kommer att finnas i framtiden? Vilket drömyrke har du? Varför? Vilka kunskaper tror du att du kommer att behöva i framtiden för att få ett jobb/ditt drömjobb?

”

Det här är deras film. Inte min.

Nils Petter Lofstedt

”

Fördjupa dig

Fördjupa dig i ämnet med hjälp av externa länkar som ger dig mer information och inspiration.

Länktips

Blogg om att förbättra arbetsvillkor

- <https://folkrorelselinjen.com/bokserien/hopsnackat/>

Om att använda och utveckla kollektiv styrka på arbetsplatsen.

Litteraturtips

Tranorna flyger söderut av Lisa Ridzén

Vård, skola och omsorg av Linn Spross

Bageriet i Paradiset – starka tillsammans på jobbet av Frances Tuuloskorpi

Det omätbaras renässans: En uppgörelse med pedanternas herravälde och Bortom horisonten av Jonna Bornemark.

Fria själar : ideologi och verklighet hos Locke, Mill och Benedictsson av Nina Björk

Medan vi lever: tankar om existensen. av Nina Björk

Drömmen om det röda : Rosa Luxemburg, socialism, språk och kärlek av Nina Björk

Om man älskar frihet : tankar kring det politiska av Nina Björk

Jag ska egentligen inte jobba här av Sara Beischers

Brytningen av Anamarija Todorov

Än finns det gott om natt av Anamarija Todorov

Uppgång & fall, seriebok av Liv Strömquist

Filmtips

Spelfilm:

Så länge hjärtat slår (2024)

Lärarrummet (2023)

Jag, Daniel Blake (2016)

Sorry we missed you (2019)

The Fundamentals of Caring (2016)

The Father (2021)

The Upside (2017) remake av *En oväntad vänskap*

Bank of Dave (2023)

The Old Oak (2023)

Stora små människor (2022)

En oväntad vänskap (2011)

Skicka vidare (2000)

Joe Hill (1971)

Utbildningsfilm

Lön utan jobb 52 min (2016) *Om medborgarlön* (2017)

Kort om: Medborgarlön, 9 min (2020)

Tänkvärt – John Rawls, 6 min (2016)

Förstå sammanhanget – Thatcher – Järnlady (2022)

Internationella händelser – Varuleveranser och säkerhet (2021)

Läroplanskoppling

Filmen *Det omätbara – utan omsorg stannar allt* passar bra för undervisning i ämnet samhällskunskap och inom värdegrundsarbete på högstadiet och gymnasiet, och ämnet omsorg på gymnasiet. Nedan förslag på centralt innehåll från Lgr22 och kursmål från Lgy25, se www.skolverket.se.

Värdegrundsarbete, Lgr 22

2.1 Normer och värden

- Skolan ska aktivt och medvetet påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dem komma till uttryck i praktisk vardaglig handling i olika sammanhang.

Mål

Skolans mål är att varje elev

- kan göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter,
- respekterar andra människors egenvärde samt deras kroppsliga och personliga integritet,
- tar avstånd från att människor utsätts för våld, förtryck, diskriminering och kränkande behandling samt medverkar till att hjälpa andra människor,
- kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för ögonen, och
- visar respekt för och omsorg om såväl närmiljön som miljön i ett vidare perspektiv.

Samhällskunskap, åk 7–9, Lgr22

Centralt innehåll

Individer och gemenskaper

- Människors identiteter, ekonomiska resurser och möjligheter i samhället och hur dessa kan påverkas av bland annat socioekonomisk bakgrund, kön, ålder och etnicitet. Begreppen makt, rättvisa, jämlikhet och jämställdhet.

Samhällsresurser och fördelning

- Hur hushållens, företagens, bankernas och det offentliga ekonomien hänger samman. Orsaker till förändringar i samhällsekonomin och vilka effekter de kan få.
- Arbetsmarknadens och arbetslivets förändringar och villkor, till exempel med avseende på lönebildning, arbetsmiljö och arbetsrätt.

Beslutsfattande och politiska idéer

- Vad begreppen demokrati och diktatur, monarki och republik samt parlamentarism och presidentstyre innebär. Exempel på hur dessa olika stats- och styrelseskick kan fungera.
- Politiska ideologier och skiljelinjer mellan politiska partier i Sverige.

Rättigheter och rättsskipning

- Kränkningar av de mänskliga rättigheterna i olika delar av världen och internationellt arbete för att främja mänskliga rättigheter.
- Friheter, rättigheter och skyldigheter i demokratiska samhällen. Dilemman som hänger samman med demokratiska rättigheter och skyldigheter, till exempel gränsen mellan yttrandefrihet och kränkningar i sociala medier.

Värdegrundsarbete, Lgy 25

2.2 Normer och värden

- Enligt skollagen ska utbildningen utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor.
- Skolan ska aktivt och medvetet påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dessa komma till uttryck i praktisk vardaglig handling.

Mål

Skolans mål är att varje elev

- kan göra medvetna ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter,
- respekterar andra människors egenvärde samt deras kroppsliga och personliga integritet,
- tar avstånd från att människor utsätts för våld, förtryck, diskriminering och kränkande behandling samt medverkar till att hjälpa människor,
- kan samspela i möten med andra människor utifrån respekt för skillnader i livsvillkor, kultur, språk, religion och historia,
- kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för ögonen, och
- visar respekt för och omsorg om såväl närmiljön som miljön i ett vidare perspektiv.

Läroplanskoppling, forts

Filmen *Det omätbara – utan omsorg stannar allt* passar bra för undervisning i ämnet samhällskunskap och inom värdegrundsarbete på högstadiet och gymnasiet, och ämnet omsorg på gymnasiet. Nedan förslag på centralt innehåll från Lgr22 och kursmål från Lgy25, se www.skolverket.se.

Samhällskunskap, syfte, Lgy25

Undervisningen i ämnet samhällskunskap ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:

- Kunskaper om samhällets organisation och institutioner, beslutsprocesser på olika nivåer samt demokratiska värden och mänskliga rättigheter.
- Kunskaper om politiska, ekonomiska och sociala frågor samt hur dessa påverkar och påverkas av individer, grupper och samhällsstrukturer.
- Förmåga att analysera och diskutera samhällsfrågor med hjälp av relevanta begrepp, teorier, modeller och metoder.
- Förmåga att söka, kritiskt granska, tolka och använda information från olika källor i arbetet med samhällsfrågor.

Samhällskunskap 1a och 1b, 50 p och 100 p, Lgy25

Centralt innehåll

Undervisningen i ämnet samhällskunskap på nivå 1b ska behandla följande centrala innehåll:

Inflytande och beslutsfattande

- Demokrati som samhällsidé, demokratibärande samhällsinstitutioner samt deras skydd i relation till auktoritära och totalitära styrelseskick. Sveriges totalförsvär.
- Friheter, rättigheter och skyldigheter i demokratiska samhällen samt de mänskliga rättigheterna. Rättsprinciper och rättsstaten i demokratin.
- Politiska system lokalt och nationellt i Sverige samt på EU-nivå. Ansvarutkrävande och medborgarnas möjligheter att påverka på de olika nivåerna.

Ekonomi och resursfördelning

- Samhällsekonomiska strukturer och flöden. Resursanvändning, tillväxt, konjunkturer och ekonomisk politik, till exempel frågor om välfärd, grundläggande prisbildning, försörjning, företagande, arbetsliv, hållbarhet, jämlikhet och jämställdhet.
- Privatekonomiska frågor, däribland inkomster, utgifter och betalningar, olika typer av sparande, försäkringar samt lån, inklusive konsumtionskrediter. Hur privatekonomi påverkas av samhällsekonomiska förändringar.

Individer, grupper och sociala strukturer

- Grupper och individers identitet, relationer och sociala livsvillkor med utgångspunkt i att människor grupperas utifrån kategorier som skapar både gemenskap och utanförskap samt människors möjligheter och utmaningar utifrån varierande levnadsvillkor, till exempel beroende på kön och socioekonomisk bakgrund.

Omvårdnad, syfte, Lgy25

Undervisningen i ämnet omvårdnad ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:

- Förmåga att systematiskt uppmärksamma och dokumentera symtom och förändringar i människors hälsotillstånd samt att använda centrala begrepp inom området.
- Förmåga att planera, utföra, dokumentera och utvärdera egna arbetsinsatser utifrån omsorgs- och omvårdnadsprocessen i relation till biståndsbedömning eller vårdplanering.
- Förmåga att arbeta på ett sätt som förhindrar smitta och smittspridning.
- Förmåga att utföra arbetet på ett ergonomiskt, rehabiliterande, habiliterande och pedagogiskt sätt.
- Förmåga att kommunicera och samarbeta samt att använda informationsteknik inom området.
- Förmåga att arbeta på ett etiskt och säkert sätt samt i enlighet med lagar och andra bestämmelser inom vård- och omsorgsområdet.

Omvårdnad nivå 1 och nivå 2, 100 p, Lgy 25

Centralt innehåll nivå 1

Undervisningen i ämnet omvårdnad på nivå 1 ska behandla följande centrala innehåll:

- Centrala begrepp inom omvårdnad och omsorg.
- Hur förändringar i människors hälsotillstånd kan uppmärksammas och rapporteras på ett systematiskt sätt.
- Biståndsbedömning och vårdplanering samt deras syfte och innehåll.
- Personcentrerad vård och teamarbete.
- Omvårdnad och omsorg vid de vanligaste sjukdomstillstånden med hänsyn till patientsäkerhet, självbestämmande och integritet.
- Genomgång och utförande av personlig hygien, munvård och stimulerad matsituation.
- Betydelsen av kost, vätska, elimination, vila och sömn.
- Förstoppning och inkontinens samt deras orsaker, kännetecken och åtgärder.
- Olika typer av riskfaktorer och komplikationer samt åtgärder för att förhindra eller minimera risken för komplikationer, däribland åtgärder vid långvarigt sängläge.
- Omvårdnad och etiskt förhållningssätt i livets slutskede.
- System och rutiner för rapportering, dokumentation och utvärdering av genomförda åtgärder.

Läroplanskoppling, forts

Filmen *Det omätbara – utan omsorg stannar allt* passar bra för undervisning i ämnet samhällskunskap och inom vårdegrundsarbete på högstadiet och gymnasiet, och ämnet omsorg på gymnasiet. Nedan förslag på centralt innehåll från Lgr22 och kursmål från Lgy25, se www.skolverket.se.

- Genomgång och utförande av basala hygienrutiner för att förhindra smitta och smittspridning vid vård- och omsorgsarbete.
- Rehabilitering och habilitering i vård- och omsorgsarbete.
- Pedagogiskt förhållningssätt i vård- och omsorgsarbete.
- Säkra och hållbara arbetsätt med fokus på ergonomi.
- Etiska frågeställningar och yrkesetiskt förhållningssätt i vård- och omsorgsarbete.
- Kommunikation, bemötande och samarbete utifrån ett etiskt förhållningssätt och med hänsyn till kulturella aspekter.
- It som stöd för säker informationshantering och dokumentation inom vård- och omsorgsarbete.
- Lagar och andra bestämmelser inom området, däribland hälso- och sjukvårdslagen (HSL) samt offentlighets- och sekretesslagen (OSL).
- Arbetsuppgifter som kräver delegering.
- Avvikelsehantering.
- Den fysiska, psykiska och sociala arbetsmiljöns betydelse för hälsa och säkerhet.
- Rehabilitering och habilitering i vård- och omsorgsarbete.
- Pedagogiska metoder vid handledning.
- Ergonomiska verktyg samt deras funktioner och innehåll.
- Etiska frågeställningar och yrkesetiskt förhållningssätt i vård- och omsorgsarbete.
- Kommunikation, bemötande och samarbete utifrån ett etiskt förhållningssätt och med hänsyn till kulturella aspekter.
- Interprofessionella samarbeten.
- It inom informationsöverföring och dokumentation samt medicintekniska informationssystem.
- Lagar och andra bestämmelser inom området, däribland patientsäkerhetslagen och Lex Maria.
- Den fysiska, psykiska och sociala arbetsmiljöns betydelse för hälsa och säkerhet.

Centralt innehåll nivå 2

Undervisningen i ämnet omvårdnad på nivå 2 ska behandla följande centrala innehåll:

- Centrala begrepp inom omvårdnad och omsorg.
- Observation, värdering och prioritering utifrån fysiska och psykiska tillstånd samt dokumentation och rapportering av gjorda observationer och insatser.
- Omvårdnadsprocessen samt teorier inom omvårdnad.
- Undersökningsmetoder och behandlingar.
- Omvårdnad och omsorg samt medverkan vid behandling av sjukdomstillstånd med hänsyn till patientsäkerhet, självbestämmande och integritet.
- Normalt och onormalt ätbeteende.
- Mobilisering, dess betydelse och effekter samt åtgärder som minskar risken för komplikationer.
- Omvårdnad i livets slutskede, smärtlindring och omhändertagande efter döden.
- Rapportering, dokumentation och utvärdering av genomförda åtgärder samt förslag på hur arbetet kan utvecklas.
- Genomgång och utförande av basala hygienrutiner för att förhindra smitta och smittspridning vid vård- och omsorgsarbete.